

บทคัดย่อ

ชื่อสารนิพนธ์	ทับทิมสยาม : แนวทางส่งเสริมอาชีพการปลูกส้มโอทับทิมสยาม กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอทับทิมสยาม บ้านเปี้ยะ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวอรสา พรหมมาศ
สาขาวิชา	การพัฒนาชุมชน
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์อุดมศักดิ์ เดโชชัย
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์เดโช แชน้ำแก้ว
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์ ดร.จิตติมา ดำรงวัฒนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการปลูกส้มโอทับทิมสยาม เพื่อศึกษาปัญหาการปลูกส้มโอทับทิมสยาม และเพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมอาชีพการปลูกส้มโอทับทิมสยาม กรณีศึกษา เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอทับทิมสยาม บ้านเปี้ยะ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิธีการปลูกส้มโอทับทิมสยามเพื่อส่งเสริมอาชีพการปลูกส้มโอทับทิมสยาม กรณีศึกษา เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอทับทิมสยาม บ้านเปี้ยะ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า มีขั้นตอนวิธีการปลูกดังนี้คือ 1) การเลือกพื้นที่ปลูกให้เหมาะสมกับสายพันธุ์ของส้มโอ 2) เลือกทำการปลูกช่วงฤดูการที่ไม่มีฝนตกชุก 3) เกษตรกรส่วนใหญ่มักนิยมการขยายพันธุ์ ด้วยการตอนกิ่ง 4) มักนิยมปลูกส้มโอด้วยการยกทรง เพื่อป้องกันความชื้นและน้ำเค็ม 5) ภายหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตเกษตรกรนิยมใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุงอีกครั้ง

2. ปัญหาการปลูกส้มโอทับทิมสยามเพื่อส่งเสริมอาชีพการปลูกส้มโอทับทิมสยาม กรณีศึกษา เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอทับทิมสยาม บ้านเปี้ยะ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า 1) ปัญหาน้ำท่วมขัง เกิดจากฝนตกชุกในระยะเวลาอันนานจนทำให้เกิดโรครากเน่า 2) ปัญหาการระบาดของโรคของส้มโอมีหลายชนิด โรคแคงเกอร์จะเกิดขึ้นที่ใบ กิ่ง ลำต้น ทำให้ต้นทรุดโทรม ใบร่วง 3) ปัญหาการระบาดของแมลงศัตรูส้มโอ เช่น หนอน เพลี้ยไฟ เป็นต้น มีทั้งเกิดขึ้นในฤดูแล้งและฤดูฝน 4) ปัญหาดอกร่วง มักเกิดจากพายุลมแรง

3. แนวทางการส่งเสริมอาชีพการปลูกส้มโอทับทิมสยาม กรณีศึกษา เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอทับทิมสยาม บ้านเปี้ยะ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า มีแนวทางดังนี้ 1) มีการส่งเสริมทุนในการประกอบอาชีพจากหน่วยงานรัฐ 2) มีการส่งเสริม

การฝึกอบรมวิธีการปลูกส้มโอกับผู้สนใจ 3) ประชาสัมพันธ์ส้มโอทับทิมสยาม ผ่านสื่อต่าง ๆ
4) ส่งเสริมพื้นที่ในการจัดจำหน่ายเชิงรุก

สรุปได้ว่า ผลการศึกษาครั้งนี้ มีประโยชน์ต่อผู้สนใจนำไปใช้แก้ไขปัญหาในการปลูกส้มโอทับทิมสยาม และแนวทางสำคัญในการส่งเสริมให้กับผู้ที่ปลูกส้มโอทับทิมสยามใช้ประโยชน์ได้

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง ทับทิมสยาม : แนวทางส่งเสริมการปลูกส้มโอทับทิมสยาม กรณีศึกษา เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอทับทิมสยาม บ้านเปี้ยะ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วย ความกรุณา และอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดี จากอาจารย์อาจารย์อุดมศักดิ์ เตโชชัย เตโช แชน้ำแก้ว และอาจารย์ ดร.จิตติมา ดำรงวิวัฒนะ อาจารย์ที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือรับเป็นที่ปรึกษา คอยให้คำแนะนำ และเสนอแนะ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล และแนวทางการทำวิจัยที่ถูกต้องตามระเบียบวิธี จึงทำให้งานชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ไปด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูล นางวชิราภรณ์ เกิดกลิ่นหอม นางอดุน สิงห์คม นายเกษม เพชรถนอม นางอุไร ผลส่ง นางวรรณดี หนูแสน นางสมบุญ ทิพย์ก้องลาด นางอารมณ วงศ์ขาว นางพรพรรณ บุญถนอม นางเสาวคนธ์ ณ ประสิทธิ์ จันทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ที่คอยให้กำลังใจ และให้โอกาสการศึกษาที่มีค่าเป็นอย่างยิ่งตลอดจนขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจ ตลอดมา จนการศึกษาในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อรสา พรหมมาศ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสายพันธุ์ส้มโอ	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกส้มโอทับทิมสยาม	31
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมอาชีพการปลูกส้มโอ	56
2.4 บริบทชุมชนบ้านเปี้ยะ	62
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63
2.6 กรอบแนวคิดในงานวิจัย	67
3 วิธีดำเนินการวิจัย	68
3.1 ประชากร	68
3.2 เครื่องมือรวบรวมข้อมูล	69
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	69
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	70

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย	71
4.1 ข้อมูลทั่วไป	71
4.2 วิธีการปลูกส้มโอทับทิมสยามเพื่อส่งเสริมอาชีพการปลูกส้มโอทับทิมสยาม กรณีศึกษา เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอทับทิมสยาม บ้านเปี้ยะ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองน้อย อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	84
4.3 ปัญหาการปลูกส้มโอทับทิมสยามเพื่อส่งเสริมอาชีพการปลูกส้มโอ ทับทิมสยาม กรณีศึกษา เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอทับทิมสยาม บ้านเปี้ยะ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองน้อย อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	120
4.4 แนวทางการส่งเสริมอาชีพการปลูกส้มโอทับทิมสยาม กรณีศึกษา เกษตรกร ผู้ปลูกส้มโอทับทิมสยาม บ้านเปี้ยะ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองน้อย อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	135
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	149
5.1 สรุปผลการวิจัย	149
5.2 อภิปรายผลงานวิจัย	154
5.3 ข้อเสนอแนะ	184
บรรณานุกรม	186
บุคลากร	189
ภาคผนวก	191
ผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	192
ผนวก ข ภาพประการลงพื้นที่ภาคสนาม	199
ผนวก ค เอกสารขออนุเคราะห์จัดเก็บข้อมูล	207
ผนวก ง แบบ พช. 1-4	219
ประวัติผู้จัดทำ	226

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพประกอบที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	67
ภาพประกอบที่ 2 แสดงผังเครือญาติ (กรณีศึกษานางวชิราภรณ์ เกิดกลิ่นหอม)	73
ภาพประกอบที่ 3 แสดงผังเครือญาติ (กรณีศึกษานางอดุน สิงห์คม)	74
ภาพประกอบที่ 4 แสดงผังเครือญาติ (กรณีศึกษานายเกษม เพชรถนอม)	75
ภาพประกอบที่ 5 แสดงผังเครือญาติ (กรณีศึกษานางอุไร ผลส่ง)	76
ภาพประกอบที่ 6 แสดงผังเครือญาติ (กรณีศึกษานางวรรณดี หนูแสน)	77
ภาพประกอบที่ 7 แสดงผังเครือญาติ (กรณีศึกษานางสมบูรณ์ ทิพย์ก้องลาด)	78
ภาพประกอบที่ 8 แสดงผังเครือญาติ (กรณีศึกษานางอารมณ วงศ์ขาว)	79
ภาพประกอบที่ 9 แสดงแผนที่เดินดินที่ตั้ง บ้านเปี้ยะ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองน้อย อำเภอบางแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช	80
ภาพประกอบที่ 10 แสดงแผนผังประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการปลูกส้มโอทับทิมสยาม บ้านเปี้ยะ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองน้อย อำเภอบางแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช	81
ภาพประกอบที่ 11 แสดงปฏิทินวิถีการผลิต	82
ภาพประกอบที่ 12 แสดงการเลือกพื้นที่แบบยกร่องคูน้ำ	86
ภาพประกอบที่ 13 แสดงการเลือกพื้นที่แบบดอน หรือดินดอน	87
ภาพประกอบที่ 14 แสดงการปลูกส้มโอในฤดูฝน	89
ภาพประกอบที่ 15 แสดงการควั่นกิ่ง หรือบากกิ่งส้มโอทับทิมสยาม	92
ภาพประกอบที่ 16 แสดงการลอกเปลือกกิ่งส้มโอจากกิ่งที่คั่น	93
ภาพประกอบที่ 17 แสดงการชูดยาง หรือเมื่ออก	93
ภาพประกอบที่ 18 แสดงการกรีดกลางถุงขุยมะพร้าว	94
ภาพประกอบที่ 19 แสดงการนำถุงที่ใส่ขุยมะพร้าวแล้ว นำมาหุ้มรอยควั่น	94
ภาพประกอบที่ 20 แสดงการมัดเชือก หลังจากนำขุยมะพร้าวมาหุ้มรอยควั่น	95
ภาพประกอบที่ 21 แสดงการนำกิ่งตอนส้มโอทับทิมสยามปลูกลงดิน	98
ภาพประกอบที่ 22 แสดงการปลูกแบบพื้นที่ยกร่องคูน้ำ และระยะห่างระหว่างต้น	99
ภาพประกอบที่ 23 แสดงการตัดแต่งกิ่งส้มโอทับทิมสยาม	102

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพประกอบที่ 24 แสดงการตัดแต่งออกจากพุ่ม และกิ่งเป็นโรคกิ่งแห้งตาย	102
ภาพประกอบที่ 25 แสดงการใส่ปุ๋ยให้ต้นส้มโอทับทิมสยาม	105
ภาพประกอบที่ 26 แสดงการหว่านปุ๋ยเคมีบริเวณรอบพุ่มต้นส้มโอทับทิมสยาม	105
ภาพประกอบที่ 27 แสดงปุ๋ยคอกที่หว่านไว้แล้วบริเวณรอบพุ่มต้นส้มโอ	106
ภาพประกอบที่ 28 แสดงการให้น้ำแบบสปริงเกอร์	109
ภาพประกอบที่ 29 แสดงการใส่ปุ๋ยให้ต้นส้มโอทับทิมสยาม	109
ภาพประกอบที่ 30 แสดงการสร้างทำนบ หรือเนินคันดินป้องกันน้ำเค็มเข้าสวน	111
ภาพประกอบที่ 31 แสดงการเริ่มออกดอก	113
ภาพประกอบที่ 32 แสดงการออกดอกติดผลของส้มโอทับทิมสยาม	114
ภาพประกอบที่ 33 แสดงการเก็บเกี่ยวส้มโอโดยใช้กรรไกรตัด	115
ภาพประกอบที่ 34 แสดงการใช้กรรไกรตัดแล้วให้อีกคนหนึ่งรับผลผลิต	116
ภาพประกอบที่ 35 แสดงการไม้ผูกติดกับกรรไกร แล้วให้เชือกกระตุกให้กรรไกรตัดผลส้มโอ	116
ภาพประกอบที่ 36 แสดงการล้างน้ำผสมคลอรีนผึ่งให้แห้งแล้วขัดแว็กซ์	118
ภาพประกอบที่ 37 แสดงการคัดแยกขนาดไซส์	119
ภาพประกอบที่ 38 แสดงการบรรจุลงกล่อง	119
ภาพประกอบที่ 39 แสดงปัญหาน้ำท่วมขังในสวนส้มโอทับทิมสยาม	122
ภาพประกอบที่ 40 แสดงการให้น้ำน้อย	123
ภาพประกอบที่ 41 แสดงการให้น้ำมาก	123
ภาพประกอบที่ 42 แสดงปัญหาการระบาดของโรครยางไหล	126
ภาพประกอบที่ 43 แสดงปัญหาการระบาดของโรครากเน่าโคนเน่า	127
ภาพประกอบที่ 44 แสดงปัญหาการระบาดของโรคแคงเกอร์	127
ภาพประกอบที่ 45 แสดงปัญหาการระบาดของราดำ	128
ภาพประกอบที่ 46 แสดงปัญหาการระบาดของโรคใบแก้ว	128
ภาพประกอบที่ 47 แสดงปัญหาการระบาดของหนอนขอนใบสวนส้มโอ	131

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพประกอบที่ 48 แสดงปัญหาการระบาดของเพลิงไฟทำให้ส้มโอเป็นจุดเหลือง	131
ภาพประกอบที่ 49 แสดงปัญหาการระบาดของผีเสื้อมอลหวาน	132
ภาพประกอบที่ 50 แสดงปัญหาน้ำท่วมขังทำให้ดอกกร่าง	134
ภาพประกอบที่ 51 แสดงการให้คำแนะนำในเรื่องของทุน	137
ภาพประกอบที่ 52 แสดงการให้ความรู้เรื่องการปลูกส้มโอทับทิมสยาม	139
ภาพประกอบที่ 53 แสดงเจ้าหน้าที่เกษตรลงพื้นที่สวนส้มโอทับทิมสยาม	140
ภาพประกอบที่ 54 แสดงการวางแผนจัดการผลผลิต	142
ภาพประกอบที่ 55 แสดงรวมกลุ่มขาย และส่งออก	142
ภาพประกอบที่ 56 แสดงการจัดทำแผ่นพับ (ใบปลิว)	144
ภาพประกอบที่ 57 แสดงการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ (เฟสบุ๊ก)	145
ภาพประกอบที่ 58 แสดงการจำหน่ายสินค้าในงานแสดงสินค้า	145
ภาพประกอบที่ 59 แสดงการจัดการด้านการตลาดโดยการทำป้ายประชาสัมพันธ์	147
ภาพประกอบที่ 60 แสดงการจัดการด้านการตลาดโดยการทำรูปปั้นสัญลักษณ์ส้มโอ	148
ภาพประกอบที่ 61 แสดงถึงการสัมภาษณ์นางวชิราภรณ์ เกิดกลิ่นหอม	200
ภาพประกอบที่ 62 แสดงถึงการสัมภาษณ์นายสมยศ ชูวรรณ	200
ภาพประกอบที่ 63 แสดงถึงการสัมภาษณ์นางอดุน สิงห์คม	201
ภาพประกอบที่ 64 แสดงถึงการสัมภาษณ์นายเกษม เพชรถนอม	201
ภาพประกอบที่ 65 แสดงถึงการสัมภาษณ์นางอุไร ผลส่ง	202
ภาพประกอบที่ 66 แสดงถึงการสัมภาษณ์นางวรรณดี หนูแสน	202
ภาพประกอบที่ 67 แสดงถึงการสัมภาษณ์นางสมบูรณ์ ทิพย์ก้องลาด	203
ภาพประกอบที่ 68 แสดงถึงการสัมภาษณ์นางอารมณี วงศ์ขาว	203
ภาพประกอบที่ 69 แสดงถึงการสัมภาษณ์นางพรรณวดี สมโลก	204
ภาพประกอบที่ 70 แสดงถึงการสัมภาษณ์นายประเมศวร์ วัลดาว	204
ภาพประกอบที่ 71 แสดงถึงการสัมภาษณ์นายชัยวัตร อินทร์ณรงค์	205
ภาพประกอบที่ 72 แสดงถึงการสัมภาษณ์นางพรพรรณ บุญถนอม	205
ภาพประกอบที่ 73 แสดงถึงการสัมภาษณ์นางเสาคันธ์ ณ ประสิทธิ์	206